

OČKOVANIE V LEKÁRŇACH AKO NEODDELITELNÁ SÚČASŤ DOBRE FUNGUJÚCEJ STRATÉGIE OČKOVANIA

Slovenská lekárska komora s podporou viacerých kľúčových expertov a odborných skupín angažovaných v prevencii infekčných ochorení iniciovala v polovici júna vznik odbornej diskusnej platformy Fórum pre dostupnejšie očkovanie. Jej cieľom je otvoriť diskusiu o možnostiach rozšírenia očkovacej stratégie na Slovensku do verejných lekární, ktoré majú perspektívu byť súčasťou dobre fungujúcej stratégie očkovania.

■ Očkovanie proti chrípke a iným ochoreniam vo verejných lekárnach je samozrejmosťou vo viacerých krajinách v Európe, ale aj vo svete. Podrobne sme sa tejto téme venovali v májovom čísle Lekárnických listov. Podľa štúdie Medzinárodnej farmaceutickej federácie (FIP) z roku 2020, ktorá mapovala stav, skúsenosti a úlohu farmaceutov v imunizácii populácie v 99 krajinách sveta, vyplynulo, že priama participácia lekární pri zabezpečení očkovania obyvateľstva je neoddeliteľnou súčasťou dobre fungujúceho imunizačného systému vo svete. Výhodou rozšírenia očkovania do verejných lekární je zvyšovanie zaočkovanosti, znižovanie výskytu infekčných ochorení preventabilných očkovaním, ale aj zlepšenie dostupnosti očkovania alebo identifikácia osôb vo zvýšenom riziku nákazy, či odľahčenie vyťaženej lekárov primárneho kontaktu. Podľa tejto štúdie

najmenej 36 krajín má zavedenú rozšírenú možnosť očkovania populácie do pôsobností lekární, pričom minimálne v 26 krajinách očkovanie vykonáva primárne odborne spôsobilý farmaceut.

2021, v ktorej zaočkovanosť dosiahla úroveň 5,7 %. Podľa údajov OECD vo vekovej kategórii 65+ bola v roku 2016 zaočkovanosť na Slovensku štvrtá najnižšia spomedzi 31 krajín sveta (graf 1).

„Očkovanie proti chrípke a iným ochoreniam vo verejných lekárnach je samozrejmosťou vo viacerých krajinách v Európe, ale aj vo svete.“

Nízka zaočkovanosť a najvyšší počet odvrátených úmrtí

Zaočkovanosť proti chrípke na Slovensku dlhodobo klesá, prípadne stagnuje. Podľa údajov Úradu verejného zdravotníctva SR od roku 2009, kedy bolo očkovaním chránených 12,8 % obyvateľov, klesla zaočkovanosť na úroveň 4,5 % v roku 2012 a odvtedy sa veľmi nemení. Výnimku tvorí chrípková sezóna 2020/

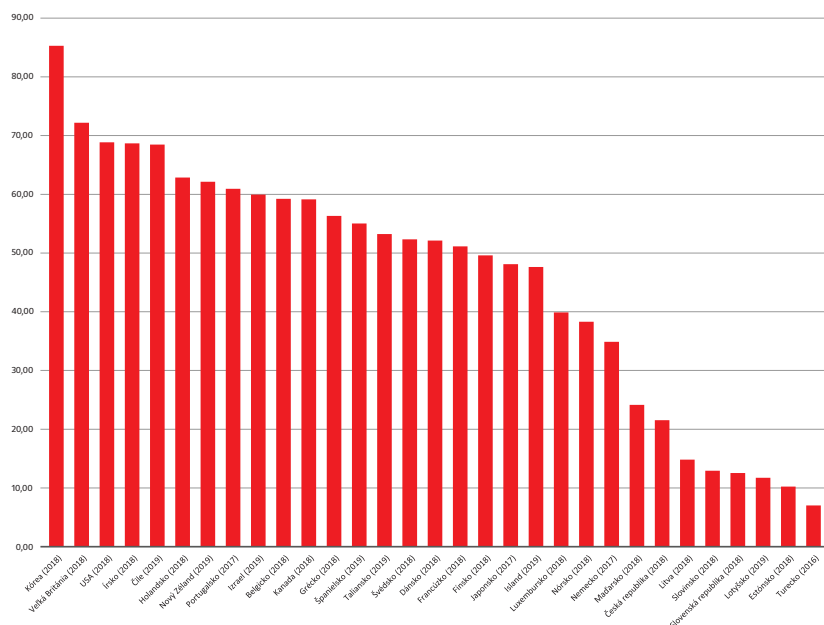
„Ako zdravotnícky pracovníci si uvedomujeme, že ak pacienti ochorú, náklady na zdravotnú starostlivosť sú oveľa vyššie v porovnaní s prevenciou v podobe očkovania. V prípade ochorenia navyše pacient krátkodobo a dlhodobo vypadáva zo sociálneho systému a klesá možnosť, aby vykonával svoje povolanie,“ uviedla PharmDr. Miroslava Snopková, PhD., viceprezidentka Slovenskej lekárskej komory.

Ako ďalej zdôraznila prezidentka Slovenskej epidemiologickej a vakcinologickej spoločnosti SLS prof. MUDr. Zuzana Krištúfková, PhD., MPH, v súvislosti s chrípkou zaznamenávame každoročne takmer 800 úmrtí, ktorým sa dá predchádzať očkovaním. „Očkovanie je preventívne opatrenie, ktoré jednoznačne chráni zdravie. Slovensko však patrí ku krajinám s najvyšším počtom odvrátiteľných úmrtí. Preto je potrebné uvažovať o zmenách, ktoré nám pomôžu chrániť ľudí pred dôsledkami preventabilných infekčných ochorení“, uviedla prof. Krištúfková, podľa ktorej skúsenosti zo sveta ukazujú, že lekáreň majú potenciál sprístupniť očkovanie aj ľuďom, ktorí doteraz neboli očkovaní, bez čakania v čakárni, kde je riziko nakazenia sa a poskytujú dlhší prevádzkový čas ako sú ordinácie hodiny lekára.

Ochota očkovať sa vo verejnej lekáreň

Podľa prieskumu verejnej mienky o ochote očkovať sa v lekáreň a potenciálnych bariér očkovania proti chrípke u populácie 15+, ktorý realizovala Slovenská lekárska komora v spolupráci s Nielsen/Admosphere v máji tohto roka na vzorke 510 respondentov, až 35,1 % respondentov sa nedáva proti chrípke očkovať, ale do budúcnosti to nevyklučuje, v porovnaní so 6,1 %, ktorí deklarujú, že sa proti chrípke očkujú. Zaujímavý je aj fakt, že zo skupiny ľudí, ktorí sa očkujú, alebo to v budúcnosti nevyklučujú, by 75 % ľudí využilo možnosť očkovať sa u svojho všeobecného lekára a 11,9 % by využilo na očkovanie lekára, pričom zo skupiny ľudí žijúcich vo veľkom meste by privítalo očkovanie u všeobecného lekára len 53 %, ale v lekáreň až 27,5 % dopytovaných. Až 12 % opýtaných zo stredného Slovenska uvádza, že nechodí k lekárovi, lebo ísť k lekárovi je pre nich komplikácia. Z respondentov, ktorí sa proti chrípke neočkujú a ani neplánujú, by k očkovaniu motivovala možnosť zaočkovať sa v lekáreň až u 10,6 % respondentov z veľkých miest.

Skúsenosti z krajín, kde je zavedené očkovanie v lekáreň, poukazujú na viacero pozitívnych vplyvov na komunitu dospelých populácie. „Vo väčšine krajín farmaceuti pozitívne ovplyvnili prístup starších dospelých k očkovaniu a pomohli zvýšiť mieru pokrytia očkovaním, ktoré sa takto stáva dostupnejším. Napríklad v Portugalsku sa prostredníctvom lekáreň zvýšil podiel prvýkrát očkovaných pacientov o 13 %, alebo nárast očkovaných oproti predchádzajúcej sezóne o 20 % majú zdokumentovaný v Yorkshire v Anglicku“, uviedla

■ Graf 1 Percento zaočkovanosti populácie vo veku 65+ proti chrípke v rokoch 2016 – 2019

Zdroj: OECD (2021), Influenza vaccination rates (indicator). doi: 10.1787/e452582e-en (Dáta k 30. 6. 2021)

„Podľa OECD vo vekovej kategórii 65+ bola v roku 2016 zaočkovanosť na Slovensku štvrtá najnižšia.“

Dr. Snopková a dodala, že okrem samotného očkovania sú farmaceuti zapojení v procese edukácie, pomáhajú znižovať tlak na systém zdravotnej starostlivosti, prinášajú úsporu nákladov platcom aj spoločnosti a pomáhajú napríklad aj v identifikácii osôb vo zvýšenom riziku nákazy.

Pre farmaceutov pripravuje komora certifikované vzdelávanie

Z výsledkov prieskumu, ktorý realizovala Slovenská lekárska komora v apríli tohto roka na vzorke 892 farmaceutov vyplýva, že možnosť očkovania dospelých populácie proti chrípke v lekáreň by uvítalo takmer 6 z 10 farmaceutov a viac ako 3/4 opýtaných farmaceutov by využilo možnosť vzdelávania v oblasti vakcinácie. Ako však zdôraznila Dr. Snopková, zavádzanie očkovania prostredníctvom verejných lekáreň sa stretáva aj s istými bariérami. „O týchto bariérah intenzívne diskutujeme, aby sme ich vedeli prekonať. Naším záujmom je pomôcť systému a zlepšiť percento zaočkovanosti aj prostredníctvom poskytnutia takýchto služieb vo verejných lekáreň“, doplnila viceprezidentka Slovenskej lekárskej komory.

Podľa JUDr. Lucie Dávidek zavedenie očkovania v lekáreň na Slovensku by si vyžadovalo upraviť súčasný právny systém, a to najmä zavedením vakcinácie ako súčasťou lekárskej starostlivosti, určením materiálneho,

priestorového a personálneho vybavenia poskytovateľov lekárskej starostlivosti pre účely vakcinácie, rozšírením sústavy certifikovaných pracovných činností a určením minimálnych štandardov certifikovaného študijného programu vakcinácia určeného pre farmaceutov, rozšírením kompetencií farmaceutov o právo vykonávať očkovanie osôb, zavedením očkovaní ako zdravotného výkonu a určením podmienok jeho evidencie, vykazovania a úhrady v niekoľkých oblastiach.

„Uvedomujeme si, že nie je možné zaviesť výkon očkovania v lekáreňach zo dňa na deň. Na druhej strane sme radi, že je tu priestor na diskusiu a sami farmaceuti považujú za dôležité spojiť očkovanie so vzdelávaním v tejto oblasti“, uviedla PharmDr. Miroslava Snopková, PhD.

Slovenská lekárska komora v spolupráci s Farmaceutickou fakultou UK a Katedrou epidemiológie Slovenskej zdravotníckej univerzity pripravuje akreditované certifikované vzdelávanie, ktoré okrem teoretickej prípravy poskytne aj praktický nácvik, aby farmaceut vedel zvládnuť nielen samotné podanie vakcíny, ale aj prípadné následné komplikácie, ktoré môžu po očkovaní vzniknúť. „Na Katedre epidemiológie Slovenskej zdravotníckej univerzity vieme pripraviť certifikovaný kurz pre farmaceutov o základoch vakcinológie tak, aby boli schopní zhodnotiť, koho môžu

a koho nemôžu očkovať. Súčasťou školenia budú poznatky o zložení, správnom skladovaní a aplikácii vakcín, kontraindikáciách i možných nežiaducich účinkoch. Myslím, že by sme tým čiastočne odbremenili preťažných všeobecných lekárov a zvýšili ochranu zdravia našich obyvateľov“, doplnila prof. MUDr. Zuzana Krištúfková, PhD. MPH., vedúca Katedry epidemiológie SZU.

hrajú aktívnu úlohu vo vzdelávaní verejnosti o ochoreniach preventabilných očkovaním, ako aj úlohu v odbornom odporúčaní očkovania obyvateľom danej komunity. Skúsenosti z týchto krajín potvrdili významný prínos očkovania lekármi pri dosahovaní regionálnych cieľov vakcinačného pokrytia. V krajinách, ktoré majú zavedenú legislatívu umožňujúcu očkovanie v lekárňach lekármi alebo inými zdravotníckymi pracovníkmi, rastie zaočkovanosť populácie.

silnilo povedomie o očkovaní v spoločnosti a obyvatelia to vnímali pozitívnejšie. Taktiež boli ochotnejší nechať sa zaočkovať proti chrípke, ale aj proti iným ochoreniam“, doplnila Dr. Snopková.

Podľa prezidenta SLeK PharmDr. Ondreja Sukeľa Slovenská republika nielenže dlhodobo nedosahuje ani minimálnu zaočkovanosť populácie proti chrípke, nedarí sa nám dosahovať dobré výsledky ani v ďalších očkovaníach dospelaj populácie, ako je napríklad očkovanie proti pneumokokom, herpes zoster alebo čiernemu kašľu. „Pokial' nebudeme o tomto probléme hovoriť koncepcijnejšie, budeme dosahovať stále nižšie a nižšie hodnoty zaočkovanosti“, zdôraznil Dr. Sukeľ, podľa ktorého sa dlhodobý pasívny prístup k problematike očkovania prejavuje aj v nezáujme časti verejnosti očkovať sa proti ochoreniu COVID-19.

„Verím, že sa budeme chrániť tým, že sa budeme očkovať a že k tomu prispievajú aj lekárnici“, dodala prof. Krištúfková.

Mgr. Peter Krajčovič, PhD.

” Očkovanie v lekárňach je dostupné 1,8 miliardám ľudí na svete.“

Vzdelávanie farmaceutov v oblasti očkovania sa v jednotlivých krajinách do istej miery líši. V 35 krajinách existuje postgraduálne vzdelávanie lekárníkov v očkovaní a u 16 z nich majú zavedené aj pregraduálne kurzy.

Prínosy očkovania v lekárňach

Očkovanie v lekárňach je podľa Medzinárodnej farmaceutickej federácie dostupné 1,8 miliardám ľudí na svete. Takmer 70 % respondentov štúdie, ktorú realizovala FIP, potvrdilo, že lekárnici

ňujúcu očkovanie v lekárňach lekármi alebo inými zdravotníckymi pracovníkmi, rastie zaočkovanosť populácie.

„Vela sa diskutuje o tom, že ak sa umožní očkovanie v lekárňach, pacienti prestanú chodiť k všeobecnému lekárovi. Toto tvrdenie sa podľa dostupných údajov nepotvrďuje. Sú krajiny, kde sa zvýšil podiel zaočkovaných tým, že sa začalo očkovať v lekárňach. Potom máme krajiny, kde sa spustením očkovania v lekárňach zvýšila zaočkovanosť aj u všeobecných lekárov. Celkovo sa teda po-

ANKETA

Podporili by ste očkovanie zdravých dospelých vo verejnej lekárni farmaceutom?

■ Zaočkovanosť proti chrípke je na Slovensku na úrovni 4 %, cieľom rezortu zdravotníctva je, aby sa toto číslo zvýšilo. Faktom zároveň je, že v zahraničí je bežnou praxou využitie farmaceutov v tejto oblasti v lekárňach. Veľkou výhodou je totiž dostupnosť lekárni pre širokú verejnosť či zabezpečenie odborného personálu. V tejto veci je však nevyhnuté zaškolenie lekárníkov a získanie certifikátu pre bezpečnosť pacienta. Takýmto spôsobom by sa mohla zvýšiť zaočkovanosť obyvateľstva vďaka zvýšenej dostupnosti pre pacienta a v konečnom dôsledku aj zvýšenie kompetencií lekárníkov.

V prípade vzájomnej dohody všetkých zainteresovaných strán, rezort bude pracovať v tejto veci na zmene legislatívy. Na úvod by mohla zahŕňať očkovanie proti chrípke, do budúcnosti nevyklúčujeme rozšírenie o očkovanie proti ochoreniu COVID-19.

Mgr. Zuzana Eliášová
Ministerstvo zdravotníctva SR

■ Štátny ústav pre kontrolu liečiv dlhodobo zdôrazňuje úlohu lekárníkov ako najdostupnejších zdravotníckych pracovníkov a odborníkov na lieky. Preto ŠÚKL podporuje iniciatívu zavedenia očkovania vo verejných lekárňach a je tiež súčasťou expertnej skupiny Farmaceutickej fakulty UK a Slovenskej lekárskej komory, ktorá sa tomuto projektu komplexne venuje. Súčasťou expertnej skupiny sú lekárnici i lekári a práve úlohou skupiny je dať odpovede na tieto a ďalšie otázky spojené s očkovaním vo verejných lekárňach a zarámčovať odbornú diskusiu. Podľa našich skúseností lekárnici prístupujú k tejto téme s rešpektom a sú si vedomí možných rizík spojených so zavedením očkovania v lekárňach i výziev, ktoré treba zvládnuť.

Téma je na Slovensku ešte mladá a vstupuje do nej veľké množstvo faktorov. Neočakávame, že očkovanie v lekárňach sa spustí do dvoch mesiacov, ide o dlhodobější projekt. Je nevyhnutné postaviť sa k nemu profesionálne a pomenovať prínosy i možné úskalía. Je zrejme, že lekárne by museli splňať určité materiálne, priestorové či personálne požiadavky a musela by sa nastaviť i legislatíva. Teraz je však vhodný čas otvoriť túto diskusiu a sme radi, že ŠÚKL môže byť jej súčasťou.

Mgr. Magdaléna Jurkemíková
Štátny ústav pre kontrolu liečiv

■ Podporujeme každú aktivitu, ktorá dokáže zvýšiť podiel zaočkovanosti slovenskej populácie akémukol'vek preventabilnému ochoreniu, teda aj snahu lekárníkov o zavedenie očkovania v lekárňach, ako v najdostupnejších miestach v systéme zdravotnej starostlivosti. Vieme si predstaviť aj úhradu výkonu očkovania lekárnikom v rovnakej výške ako hradíme výkon očkovania ambulanciam prvého kontaktu.

K rozšíreniu možností očkovania o lekárne je však podľa nášho názoru potrebné odstrániť legislatívne prekážky, vytvoriť systém teoretického aj praktického vzdelávania farmaceutov, systém certifikácie tejto odbornej pracovnej činnosti, ako aj vyriešiť viaceré otvorené otázky, najmä priestory na očkovanie v lekárni, vykazovanie výkonu a jeho uvedenie do zdravotnej dokumentácie, otázku zodpovednosti za podávanie vakcín a iné. Všetky tieto otázky sa dajú vyriešiť, avšak je potrebné venovať im náležitú pozornosť ešte pred zavedením očkovania v lekárňach do praxe.

Mgr. Matej Štepianský
Dôvera zdravotná poisťovňa, a. s.

■ Uvedomujeme si potrebu zabezpečiť zaočkovanosť obyvateľstva v čo najširšej miere a v pomerne krátkom čase. V súčasnosti vakcináciu vykonávajú poskytovatelia všeobecnej, špecializovanej ambulantnej alebo ústavnej starostlivosti, v nemocniciach alebo v očkovacích centrách.

Zdravotná poisťovňa uhradí výkon aj u nezmluvného poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ak vopred požiadajú zdravotnú poisťovňu o akceptovanie vykazovania a úhrady výkonu, súčasne predloží doklady požadované zdravotnou poisťovňou, najmä povolenie/licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, kód poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, kód lekára, zmluvu o bankovom účte/relevantný doklad o bankovom spojení.

K vykonávaniu lekárskeho výkonu je potrebná adekvátna licencia na vykonávanie povolania s čím súvisí aj zodpovednosť za vykonané výkony a zdravotnú starostlivosť o pacienta s tým spojenú najmä v súvislosti s možnými nežiadúcimi alebo vedľajšími účinkami bezprostredne pri alebo po podaní vakcíny (alergické reakcie a pod.).

Okrem problému so splnením odborných požiadaviek vidíme problém aj v zatiaľ absentujúcich legislatívnych úpravách – ako sú najmä predmet činnosti poskytovateľa lekárenskej ZS, zabezpečenie potrebných personálnych a materiálnych podmienok pre poskytovateľa, problém s objednávaním pacienta, resp. výmene údajov z NCZI ohľadom objednávaní. Vzhľadom na celý proces objednávaní pacientov zabezpečenia očkovacích látok a koordináciu očkovania máme obavy a vidíme problém aj v logistike celého procesu – a v zabezpečení plynulosti a efektívnosti procesu.

Ak vznikne odborná diskusná platforma, ktorá sa bude zaoberať hľadaním odpovedí na tieto otázky, samozrejme, budeme do nej radi prizvaní a zapojíme sa.

Mgr. Beáta Dupal'ová Ksenzsihová
Union zdravotná poisťovňa, a. s.

■ AIFP plne podporuje umožnenie očkovania dospelých populácií u poskytovateľov lekárenskej starostlivosti. Podporujeme aj iniciatívu a platformu Fórum pre dostupnejšie očkovanie, ktorá vznikla pod záštitou Slovenskej lekárskej komory.

Možnosť očkovania v lekárni pre dospelú populáciu sa stáva vo svete neoddeliteľnou súčasťou dobre fungujúceho imunizačného systému. Dokazuje to aj najreprezentatívnejšia štúdia svojho druhu realizovaná v roku 2020 Medzinárodnou farmaceutickou federáciou (FIP), ktorej sa zúčastnilo 106 organizácií z 99 krajín sveta. Táto štúdia ukázala, že v 26 krajinách sveta očkovanie vykonáva priamo odborne spôsobilý lekárník. Okrem toho sa v priebehu nasledujúcich 1 – 5 rokov očakáva implementácia rozšírenia očkovacej stratégie na lekárne až v 52 krajinách sveta. Vo svete sa v pôsobnosti lekární vykonáva až 36 rôznych druhov povinných aj dobrovoľných očkovaní. Medzi najčastejšie druhy očkovania, ktoré sa vykonávajú v lekárňach patrí chrípka, hepatitída B, tetanus, záškrť, pneumokokové ochorenia, osýpky, čierny kašeľ alebo napríklad aj ľudský papilomavírus (HPV). Očakávame preto, že táto nová zdravotná služba zlepší dostupnosť očkovania pre dospelú populáciu počas celého života a v konečnom dôsledku zvýši mieru zaočkovanosti. Zároveň aj odľahčí vyťaženie lekárov primárneho kontaktu, či špecializovaných zdravotníckych pracovníkov.

Dôležité bude zabezpečiť dostatočné vzdelanie a certifikáciu lekárníkov a legislatívne upraviť postavenie takto definovaného nového poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Zároveň bude pre priblíženie tejto služby verejnosti nutné zmeniť nastavenie v oblasti reklamy a vzdelávania, aby dospelá populácia mohla získať viac informácií o výhodách a rizikách očkovania, ako aj o možnosti očkovania prostredníctvom lekárne.

Martina Medová
Asociácia inovatívneho farmaceutického priemyslu